

Az elvetett kocka

1. rész

Iszlám fundamentalista szervezetek Szíriában és Irakban

Napjaink meghatározó biztonságpolitikai kérdése a globális terrorizmus. A Politikai Erőszak és Terrorizmus Kockázati Térkép¹ is a közel-keleti térséget – a legutóbbi években már Észak-Afrikát is – jelöli meg a legveszélyesebbnek a terrorizmus szempontjából. Az iszlám fundamentalizmus alapjaira épülő terrorizmus a Közel-Kelet államaiban gyökerezik. Jellemző a térségben a szunnita-síita szembenállás, az államilag szponzorált terrorizmus, valamint a terrorista szervezet beépülése az államszervezetbe.

A terrorizmus modernkori megjelenése rendkívül szerteágazó, különféle „módszerekkel” rendelkező terrorszervezetekre épül. Jelen tanulmány a napjainkban dominánsan megjelenő szervezeteket fogja bemutatni.

Azonban mielőtt külön-külön beszélünk róluk, szükségesnek tartom röviden leírni korunk egyik legmarkánsabb biztonsági kihívásának a főbb ismérveit. A terrorizmus tudományos megközelítése szerint elmondható, hogy alapvetően a gerilla hadikultúra részének tekinthető, melynek jellemzője, hogy a nem állami, nem reguláris, hanem sok esetben önszerveződő hadviselő feleket jellemzi. A felkelő, akit egyes korszakokban gerillának, máskor terroristának hívunk, célja az ellenségnek tekintett állami vagy idegen hatalom meghátrálásra kényszerítése, vagy megdöntése és a hatalom átvétele. A történelem azonban megkülönböztet államilag szponzorált terrorizmust is, melyre példaként lehet említeni az al-Kaida szudáni támogatását 1992 és 1996 között, vagy azt is, amikor a tálibok uralma alatt Afganisztán segítséget nyújtott az al-Kaidának.

Az egyes szervezetek ismertetése előtt - egyfajta „soron kívülként” - szeretném az al-Kaida különleges hatását górcső alá venni. Leszögezem, nem célom az al-Kaida történeti ismertetése. Azonban fontosnak tartom a szervezet befolyását kiemelni, ugyanis, ha néha láthatatlanul is, de óriási hatással van a jelenleg is dzsihadizmus hirdető terrorista szervezetekre. A szervezethez köthető korunkat leginkább sújtó fenyegetése, a globális terrorizmus melynek kiinduló pontja 2001. szeptember 11-e. Audrey Kurth Cronin² amerikai gondolkodó 2001. szeptember 11-ei események után felhívja a figyelmet arra, hogy *„a terrorizmus esetében aggodalomra az ad okot, hogy a fanatizmus a megfelelő technikai eszközökkel találkozik, s így a civil lakosság tömegei*

¹ 2015 Terrorism & Political Violence Risk Map - <http://www.aon.com/terrorismmap/Aon-TPV-Map-Country-Risk-Ratings-2015.pdf> (2015.06.29.)

² Audrey Kurth Cronin – akadémikus, „terrorizmus” szakértője. Két évig volt a vezetője az Oxfordi Egyemen által kezdeményezett a „Háború karakterének változása” című programnak.

kerülnek súlyos veszélybe”.³ 2001. után – mely egy új korszak nyitánya is volt egyben -, az akkori amerikai elnök, George W. Bush meghirdette a preemptív (megelőző) háborút, melynek égisze alatt az Egyesült Államok bevonult Afganisztánban, megbuktatta Szaddam-féle iraki autokratikus rendszert, és nem utolsó sorban hajtóvadászatot indított az al-Kaida prominens személyei és akkori vezetője, Oszama bin Laden ellen. Mindezen momentumok már a múlt részei, mégis fontos felidézni, mert közvetlenül vezetnek el a jelenlegi problémákhoz.

Az al-Kaida 2001-es World Trade Center elleni támadása után átalakult egy decentralizált, laza struktúrájú rendszerré⁴. Ez a speciális rendszer napjainkra kiterjed a Közel-Keletre és Észak-Afrikára is. 2003-tól a szervezet „elnyelt, vagy beolvasztott tíz új és létező terrorista csoportot, jelenlétét pedig 19 országra terjesztette ki.”⁵

Az al-Kaida valamint a dzsihadisták decentralizálását segítette elő Mustafa Sethmariam⁶ teoretikus, aki tanításaiban a helyi dzsihadista felkelők mozgósítására hívott fel a célországokban. Sethmariam ugyanis kiemeli, hogy a szervezetek védelmének érdekében bizonyos feladatokat helyi szinten kell megoldani.⁷ Az al-Kaida így ideológia ösztönzést, stratégiai irányítást és műveleti koordinációt biztosít.

A globális terrorizmus és al-Kaida vezető szerepe után szeretnék írásom második felében Szíria és Irak területére fókuszálni, így azt ott létrejött és tevékenykedő csoportokat górcső alá venni. A következő két szervezet, mely véleményem szerint a legdominánsabban jelenlévő csoportok a térségben, közvetlenül kapcsolódnak az előzőekben ismertet al-Kaidához. Ez a két szervezet az Iszlám Állam és az al-Nuszra Front.

E cikk születésekor a legnagyobb nyilvánosságnak örvendő dzsihadista szervezet az **Iszlám Állam**, melyről korábbi írásomban már beszámoltam⁸. Mégis annyit szeretnék kiemelni, hogy ez a szervezet mára talán a legismertebb az al-Kaida után, sőt, azt is állíthatjuk, hogy az al-Kaida „kiemelt” pozíciójára áhítozik.⁹

A második legtöbbet emlegetett szervezet, mely a globális dzsihad mozgalom legaktívabb szervezete Szíriában a több ezer főt számláló **Al-Nuszra Front**. A szíriai polgárháború kitörése óta mintegy 60 öngyilkos merénylet végrehajtásáért felelős. Továbbá a Front különlegessége,

³ Audrey Kurth Cronin - A szuverenitás újrafogalmazása: amerikai stratégia a terrorizmus korában fordítása Survival 44. évfolyamának 2. számában megjelent Rethinking Sovereignty: American Strategy in the Age of Terror című tanulmányának. 2. oldal.

⁴ Természetesen ez abból is következik, hogy a szervezet a terrorcselekmény után az Amerikai Egyesült Államok elsődleges célpontjává vált.

⁵ Kis-Benedek József – Az Iszlám Kalifátus és a globális dzsihad új tendenciái (PDF)

⁶ A szervezetben használt „harci” neve: Abu Mus’ab al Suri

⁷ Itt elsősorban a fegyveres küzdelemre, a toborzásra, logisztikára és felderítésre gondolok.

⁸ Czéh Tamás: NemesIS születése - http://iranytuintezet.hu/sites/default/files/is_szuletese.pdf (2015.06.27.)

⁹ A szervezet vezetője Abu Bakr al-Bagdadi kalifa lett, amely titulusnak az a hozadéka, hogy a törzsfők felesküsznek rá, mert aki ezt nem teszi meg, ellenségévé válik. Az IS ezen cselekedete nem összeegyeztethető az al-Kaida által fémjelzett „nagy tervvel”, így mára a két szervezet eltávolodása figyelhető meg.

hogy egyfajta „harcos képző” folyamatokat is ellát az al-Kaida számára. A „gyilkos tudás” megszerzése után terroristákat küld más országokba, köztük Nyugatra is.

A szervezet hivatalosan 2012. februárjában alakult meg, a szíriai polgárháború idején és rövidesen több terrorcselekménnyel hívta fel magára a figyelmet.¹⁰ Az Al-Nuszra Frontot szintén 2012-ben terrorszervezetté nyilvánította az ENSZ és az Amerikai Egyesült Államok. A nevezett évben ugyanis az al-Kaida – pontosabban az Iraki al-Kaida (AQI) – vezetője, Abu Bakr al-Baghdadi küldte el Abu Muhammad al-Julanit Szíriába, hogy a polgárháborús zűrzavar adta lehetőségeket kihasználva hozzon létre egy dzsihadista sejtet az országban. Az első támadás, melyet magára vállalt a szervezet 2012. január 6-án történt, amikor Damaszkusz központjában egy öngyilkos merénylő bombát robbantott fel, kioltva mintegy 26 ember életét.

A szervezet ugyanis –felvértezve az al-Kaida által „legyártott” ideológiákkal- nyíltan támadja a más vallásúakat. Célpontjaik elsősorban az alaviták és a keresztények nézetei, sőt, rendszeresen fegyveres támadásokat is hajt végre más, a szíriai vallási kisebbségek ellen. Továbbá ellenségének tekinti az Amerikai Egyesült Államokat és Izraelt is.

Az Al-Nuszra elsődleges célja, hogy Szíria éléről eltávolítsa Bassár el-Aszad elnök rendszerét és egy új, a saría¹¹ iszlám törvénykezésem alapuló társadalmat hozzon létre. Végző célja egy arab kalifátus kikiáltása. Az Al-Nuszra Front megítélésében, sajátos helyzetében egyfajta kettősség figyelhető meg. Ugyanis – ahogy már korábban is említettem – az Egyesült Államok terrorszervezetként tartja számon, ugyanakkor a szervezet gyakran kéz a kézben harcol a Szíriai Nemzeti Koalícióval – akit támogatásáról biztosított az Egyesült Államok - a Szíriai Arab Hadsereg ellen.

Az Iszlám Állammal sem mindig felhőtlen a viszonya. 2014-ben az Al-Nuszra Front és az Iszlám több alkalommal is egymásra támadt bizonyos területek birtoklásáért, de rendre a Nuszra vesztett. Ezután merült fel a két szervezet között a fegyverszünet gondolata, valamint egy szélesebb iszlamista összefogás is szóba került. Az Al-Nuszra Front háttér országa jelenleg a szíriai Idlib tartomány, ugyanakkor már megjelentek sejtjei Libanonban is.

A két nagy iszlamista szervezet mellett több kisebb csoportosulás is fellelhető, melyek gyakran névváltoztató, gyakran sejttről sejtire megsokszorozódó életmódot folytatnak. Mégis a következő sorokban megpróbálom kiemelni a felelhető legfontosabb csoportokat.

Jaish al-Muhajireen wal-Ansar (JAMWA)¹² szervezet 2013-ban jött létre. A csecsen vezetésű terrorista csoport székhelye szintén Szíriában van. A csoport különlegessége, hogy

¹⁰ Mapping Militant Organizations:

<http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/493> (2015. 06.27.)

¹¹ Saría az iszlám erkölcsi és vallási vezérelvet jelöli. Legfőbb célja a vallási közösség szabályozása.

¹² Designations of Foreign Terrorist Fighters -<http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2014/09/232067.htm> (2015.06.30.)

nagyszámban figyelhető meg a soraiban harcoló külföldi militáns alakulatok. JAMWA folyamatos kapcsolatban áll az al-Nuszrával és az Iszlám Állammal. A szervezet fő profilja a civil célpontok ellen indított támadások, valamint rendszeresnek mondhatóak a külföldi turisták megfélemlítése és bizonyos esetekben azok elrablása.

A **Ghuraba al-Sham Front** szunnita népcsoportra épülő dzsihadista terrorszervezet. 2011-ben jött létre. Vezetője: Sheikh Omar. A szervezet kitűnő példája annak a „klónozásnak”, ami miatt rendkívül nehéz nyomon követni az egyes szervezetek életét.¹³ Ghuraba al-Sham Front tagja a Szíriai Iszlám Felszabadítási Frontnak, melyet a Szíriai Szabad Hadereg, az Ahrar as-Sham, és a Jabhat al-Nusra terrorszervezetek alkotnak.

Legfőbb támogatójuk: Hajaj al-Ajmi kuvaiti "sejk", és Irshid al-Hajri, aki szintén kuvaiti milliárdos. Mindkét szervezetet az Ghuraba al-Sham-ot, és a Ghuraba al-Sham Front-ot is támogatják.

Liw al-Islam szunnita szalafita csoport. Vezetője: **Zahran Alloush**. A csoport Damaszkusz környékén "állomásozik". Létszámuk jelenleg 1200-1500 fő közé tehető. Bizonyos esetekben a Liw al-Islam együttműködik az al-Nuszra Fronttal. Sokszor az ő zászlajuk alatt, és az al-Nuszra Front osztagaira jellemző öltözékben kegyetlenkednek Szíriában. Nagyon nehéz egyértelműen bizonyítani, hogy a terrorcselekményt a Liw al-Islam hajtotta végre, ugyanis rendkívül nehéz elszeparálni az al-Nuszra Fronttól.¹⁴ Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a Szíriai Szabad Hadsereggel is gyakran együttműködnek. Nagyon jól képzett harcosokat tömörít soraiban a szervezet. Sokan tudnak harcjárművek, könnyű, és nehéz harckocsikat vezetni. Értenek a rádióforgalmazáshoz, a lehallgatáshoz, pokolgép készítéshez. Sokan a parancsnokok közül még mudzsahedinként Afganisztánban harcoltak a szovjet megszálló csapatok ellen.

Ansar al-Sunna 2003. szeptemberében jött létre Irakban. A szervezet fő célja az volt, hogy az iraki síita Nouri al-Maliki által vezetett iraki kormányt szerették volna térdre kényszeríteni. A csoport vezetője Abu Hamza al-Muhajir. Művelési területe Észak- és Közép-Irakban található, továbbá Palesztinában és a Gázai-övezetben vannak aktív bázisai. A szervezet tagjai szinte kivétel nélkül szunniták, de akad közöttük kurd nemzetiségű is. Megalakuláskor az Ansar al-Islam terrorszervezet tartozott alá, és az Irakban állomásozó koalíciós erők ellen intéztek támadásokat. Szoros kapcsolatban áll az Iszlám Állammal.

A szervezet végső struktúrája 2007. júniusában jött létre. 2007-ig viszonylag közvetlen kapcsolatot ápolt az al-Kaidával, egészen addig, míg meg nem tagadták Oszama Bin Ladent, mint

¹³ Például Ghuraba al-Sham Front anyaszervezete, a még ma is létező Ghuraba al-Sham (Front nélkül), mely 2003-ban alakult.

¹⁴ 2012. július 18-án Damaszkuszban, a szír védelmi miniszter Dawoud Rajiha elleni merényletet úgy lehetett egyértelműen a szervezetre bizonyítani, hogy az al-Nuszra nem vállalta fel, de megjelölte a Liwa al-Islam-ot, mint a merénylet végrehajtóját.

ideológiai vezetőt. Al-Muhajir ugyanis kijelentette, hogy "olyan hitetlent nem követünk, akit Amerika szponzorált mudzsahedin-ként."¹⁵

Sejtjeik, frakcióik vannak jelen Szíriában, Libanonban, Szomáliában, Oroszországban, azon belül is Dagesztánban, Tunéziában, Líbiában, és a Gázai-övezetben. A szervezet rendkívüli népszerűségnek örvend a külföldről érkező „harcosok” tekintetében.¹⁶

Az előzőekben ismertetett felsorolást még hosszasan lehetne taglalni, hiszen a legtöbb csoport összehangolva tevékenykedik a többi terrorista csoporttal, létrehozva újabb és újabb sejteteket. Nagyon nehéz fogódzkodót találni egy olyan világban, melyben a célok hasonlóak, a kivitelezés is hasonló, és bizonyos esetekben harcosok is szabadon járhatnak át egyik csoportból a másikba. Azonban azt is láthattuk, hogy az iszlám fundamentalizmus gyökerei Afganisztánból indultak, indulnak ki, melynek egyik legkiemelkedőbb bázisát továbbra is az al-Kaida testesíti meg.

Az egyes szervezetek működési területeit figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a dzsihadista terrorizmus elsősorban a gyenge központi hatalommal rendelkező államokban képes megmaradni és kifejtetni káros tevékenységét. Az olyan bukott és gyenge államok kerülnek veszélybe, ahol a nyugati értelemben elvárt alapvető állami funkciók nem vagy csak nagyon gyengén működnek.

Ahhoz azonban, hogy teljes képet alkothassunk a kialakult helyzetről, szükséges megismernünk a másik oldalon harcoló feleket is, akiknek a bemutatására a következő cikk vállalkozik.

¹⁵ Terrorszervezetek - <http://kozelkeletjelene.weebly.com/tersorszervezetek.html> (2015.06.30.)

¹⁶ Egyes információk szerint mindegy ötezer külföldi fordult meg a terrorszervezetnél 10 éves fennállása alatt.